

ETLA Muistiot tarjoavat ajankohtaista tutkimustietoa polttavista yhteiskunnallisista kysymyksistä.
www.etla.fi » julkaisut » muistiot
ETLA • Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Briefs provide timely research-based information on pressing societal issues.
www.etla.fi » publications » briefs
ETLA • The Research Institute of the Finnish Economy

Peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten polut työelämään – 2000-luvun alussa peruskoulunsa päättäneiden kokemuksia

Rita Asplund on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja (rita.asplund@etla.fi).

Pekka Vanhala on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimussihteeri (pekka.vanhala@etla.fi).

Tämä muistio on laadittu osana Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamaa hanketta "Ungdomsarbetslöshet i de nordiska länderna" ("Nuorisotyöttömyys Pohjoismaissa", projekti 11141, nro 11-00707).

Suosittelava lähdeviittaus tähän muistioon: Asplund, Rita & Vanhala, Pekka (17.1.2014). "Peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten polut työelämään – 2000-luvun alussa peruskoulunsa päättäneiden kokemuksia".

ETLA Muistio No 23. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-23.pdf>

*Tässä kirjoituksessa kuvataan niiden nuorten kokemuksia matkalla työelämään, jotka täyttivät 16 vuoden 2003 aikana ja jotka eivät olleet suorittaneet mitään lisätutkintoa vielä viisi vuotta peruskoulun päätyttyä. Tulokset osoittavat, että vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulun varassa olevien nuorten keskuudessa esiintyy varsin selkeitä mutta monelta osin hyvinkin erilaisia peruskoulun jälkeisiä polkuja. Merkille pantavaa kuitenkin on, että erimuo-
toiset 'koulutuspolut' kattavat yhdessä peräti 75 % näistä nuorista, eli niihin kuuluvat nuoret viettävät 16–20-vuotiaana varteenotettavan osan elämästään opiskelemassa mutta suorittamatta silti mitään peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Loput eli noin neljännes peruskoulun varassa olevista nuorista seuraa pääosin syrjäytymispoluiksi luokiteltavia polkuja ja huomattavasti vähemmässä määrin työ- tai työttömyysjaksoista pääosin muodostuvia polkuja. Ja vaikka peruskoulun varassa olevia tyttöjä on vähemmän, näyttää heidän siirtymäpolkuihinsa liittyvän huomattavasti enemmän syrjäytymisriskiä kasvattavia piirteitä kuin peruskoulun varassa olevien poikien siirtymäpolkuihin.*

Tarkastelun kohteena olevat nuoret

Tässä kirjoituksessa tarkastelun kohteena ovat ne nuoret, jotka täyttivät 16 vuoden 2003 aikana. Tämän ikävuoden valinta tarkastelun läh-

tökohdaksi on perusteltua ennen kaikkea siksi, että peruskoulu on yleensä päättynyt 16 vuoden iässä ja nuori seisoo tärkeiden valintojen edessä. Tämän siirtymävaiheen on monesti väitetty olevan nuorten kriittisin elämänvaihe tulevaisuutta ajatellen. Näiden 16-vuotiaiden kokemuksia matkalla työelämään kuvataan ensin 20 ikävuoteen saakka eli vuoteen 2007, jolloin finanssikriisin uhasta oltiin vielä epä tietoisia.

Valittuun kohorttiin kuuluu yhteensä 60 904 nuorta. Tässä kirjoituksessa tarkastelu rajoittuu niihin nuoriin, jotka eivät olleet suorittaneet mitään lisätutkintoa vielä viisi vuotta peruskoulun päätyttyä. Toisin sanoen, he ovat edelleen vuonna 2008 (21-vuotiaana) peruskoulutodistuksensa varassa. Näitä nuoria on yhteensä 11 228 eli noin 18 % kohortista. Viiden vuoden sisällä vähintään yhden lisätutkinnon suorittaneiden siirtymäpoluista raportoidaan erillisessä kirjoituksessa.

Tarkastelussa käytetty aineisto

Tässä kirjoituksessa esitettävät siirtymälaskelmat perustuvat Tilastokeskuksen niin sanottuun FLEED-aineistoon. Tämän laajan aineiston keskeinen rakennusosa on työssäkäyntitilasto, joka sisältää tietoja nuorten pääasiallisesta toiminnasta mahdollistaen siten nuorten toiminnassa vuositasolla tapahtuvien muutosten tunnistamisen.

Työssäkäyntitilasto kertoo nuorten toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla. Toimintatiedon muodostamistavasta johtuen varsin moni päätoiminen opiskelija tulee siksi luokitelluksi työlliseksi eikä opiskelijaksi. Aiemmassa kirjoituksessa (Asplund & Vanhala, 2013b) osoitettiin, että työssäkäyntitilaston toimintatiedon korjaaminen opiskelijoiden suhteen on varsin tärkeää oikean kuvan muodostamiseksi nuorten poluista kohti työelämää. Tässä esitettävät siirtymäkuvaukset perustuvat opiskelijatiedon suhteen korjattuun aineistoon.¹

Tarkastelussa hyödynnetty menetelmä

Vuonna 2003 16 vuotta täyttäneiden ja edelleen vuonna 2008 eli 21-vuotiaana lisätutkintoa vailla olevien nuorten toimintaa vuosina 2003–2007 havainnollistetaan niin sanotun sekvenssianalyysin avulla. Tämä menetelmä on viimeaikaisessa kansainvälisessä kirjallisuudessa katsottu parhaiten soveltuvaksi lähestymistavaksi, kun tavoitteena on hahmottaa monipuolisesti nuorten siirtymiä koulusta kohti työelämää. Menetelmän avulla pystyy tunnistamaan ja kuvaamaan nuorten tyypillisiä polkuja koulusta työelämään tai, siirtymisen epäonnistuttua, työttömyyteen tai kokonaan työelämän ulkopuolelle.

Menetelmän lähtökohta on tarkastelun kohteena olevien nuorten peruskoulun jälkeisten 'siirtymäjonon' kuvailu. Jokaiselle nuorelle muodostetaan oma siirtymäono, joka kuvaa nuoren tilaa eli tässä tapauksessa hänen (opiskelun suhteen korjattua) toimintaansa vuoden viimeisellä viikolla. Esimerkiksi koulutuksessa pysyvän nuoren siirtymäono viiden vuoden ajalta olisi muotoa 1,1,1,1,1 (nuoren toimintatiedon ollessa 'opiskelija' hänen toimintansa kuvataan numerolla '1', jne.). Yksittäisille nuorille muodostettujen siirtymäjonon pohjalta pystytään nuorisojoukolle laskemaan tyypillisimmät siirtymäjonot, jolloin pyrkimyksenä on luokitella jonoja keskenään mahdollisimman samankaltaisiin ryhmiin. Tämä puolestaan edellyttää nuorten siirtymäjonon samankaltaisuuden mittaamista. Menemättä syvemmin tässä hyödynnetyn mittaamismenetelmän tekniikkaan² tuloksena saadaan yksilölliset jonot jaettuina ryhmiin (klustereihin), jotka ovat keskenään mahdollisimman samankaltaiset samalla kun ryhmien väliset erot ovat mahdollisimman suuret. Menetelmällä saadaan siis nuorten siirtymäjonon laajaa kirjoa vähennyttä paremmin

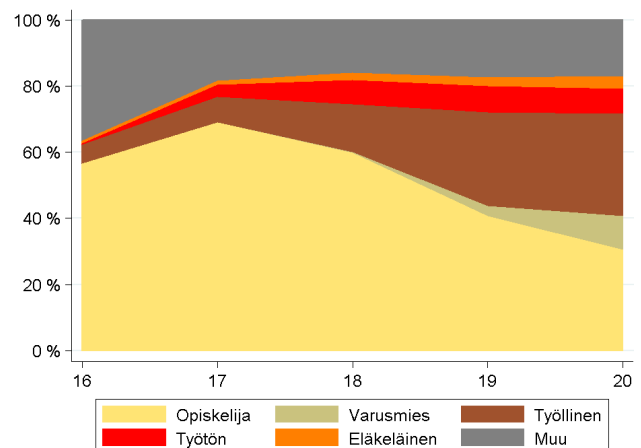
hallittavaan määrään tyypillisiä siirtymäpolkuja, jolloin niitä on myös helpompi luonnehtia.

Tyypillisten siirtymäpolkujen määrän valinta ei ole itsestään selvä prosessi. Valinta on tekijän vastuulla. Monen kokeilun ja pitkän harkinnan jälkeen päädyttiin kymmeneen tyypilliseen siirtymäpolkuun. Osoittautui, että tämä määrä antaa riittävän monipuolisen kuvan tarkastelun kohteena olevien nuorten tyypillisistä peruskoulun jälkeisistä poluista kohti työelämää. Suppeampi määrä tyypillisiä siirtymäpolkuja ei olisi tunnistanut tyydyttävällä tavalla nuorten 'riskipolkuja' eli helposti työelämän ulkopuolelle ja syrjäytymiseen johtavia polkuja. Vastaavasti tyypillisten siirtymäpolkujen määrän kasvattaminen ei tuottanut ratkaisevan tärkeää uutta tietoa nuorten siirtymisestä kohti työelämää. Todettakoon, että monessa kansainvälisessä tutkimuksessa on niin ikään päädytty juuri kymmeneen tyypilliseen siirtymäpolkuun.

Yleiskuva tarkasteltavan nuorisojoukon toiminnasta 16–20-vuotiaina

Yli puolet tarkastelun kohteena olevista nuorista siirtyi opiskelemaan peruskoulun päättymisen jälkeen (olivat päätoimisia opiskelijoita vuoden 2003 viimeisellä viikolla). Varteenotettava osa piti väli vuoden joko pakosta (esim. jäi ilman jatko-opiskelupaikkaa) tai vapaaehtoisesti (esim. ei päässyt haluamaansa koulutukseen tai ei hakeutunut lainkaan jatko-opiskelijaksi). Näin ollen on tuskin yllättävää, että koulutuksessa olevien osuus kasvaa seuraavana vuonna (17 vuoden iässä), jolloin se on itse asiassa korkeimmillaan

Kuvio 1. Pelkän peruskoulun käyneet nuoret, yleiskuva

Eri aktiviteettien osuudet 16 / 20 vuoden iässä: opiskelija 56 % / 30 %, varusmies 0 % / 10 %, työllinen 6 % / 31 %, työtön 0 % / 7 %, eläkeläinen 1 % / 4 %, muu 37 % / 17 %.

(lähes 70 %). Vastaavasti ei-aktiivisten (koulutuksen ja työvoiman ulkopuolella olevien) nuorten osuus kaventuu noin 20 prosenttiin.

17 ikävuoden jälkeen ei näytä enää tapahtuvan muutoksia suuntaan tai toiseen ei-aktiivisten nuorten osuudessa, se pysyy sitkeästi 20 prosentin tuntumassa. Opiskelijoiden osuus sitä vastoin pienenee ja on nuorisojoukon täyttyessä 20 enää noin 30 %. Merkille pantavaa kuitenkin on, että päätoimisen opiskelun yleisyydestä huolimatta yksikään näistä nuorista ei ole vielä 21-vuotiaana suorittanut mitään lisätutkintoa peruskoulun jälkeen. Kasvava osa nuorista siirtyy työelämään. Työssäkävien osuus oli vuoden 2007 mennessä (eli näiden nuorten täyttyessä 20) kasvanut 31 prosenttiin. Tässä iässä moni nuori myös suorittaa varusmies- tai siviilipalvelun sen sijaan että olisi koulussa tai töissä, ehkä opinto- ja/tai työpaikan puuttumisen takia. Työttömien ja eläkkeellä olevien nuorten osuus pysyy kauttaaltaan pienenä.

Tämän pelkän peruskoulun varassa olevan nuorisojoukon yleiskuvassa esiintyy varsin pieniä eroja tyttöjen ja poikien välillä.³ Silmiinpistävimmät erot ovat seuraavat. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle siirtyminen on hieman yleisempää tyttöjen kuin poikien keskuudessa. Pojat myös siirtyvät tyttöjä suuremmassa määrin pois ei-aktiivisuudesta ja takaisin koulutukseen. Niinpä 17 vuoden iässä koulutuksessa olevien osuus on pojilla selvästi suurempi kuin tytöillä.⁴ Sen sijaan koulutuksessa olevien osuus kaventuu huomattavasti nopeammin pojilla kuin tytöillä, kun yhä isompi osa pojista siirtyy suoritamaan varusmies- tai siviilipalveluaan. 20 vuoden iässä lähes 40 % tytöistä mutta alle 25 % pojista on opiskelemassa. Mutta vaikka tytöt jatkavat ahkerammin koulunkäyntiään, kummallekin ryhmälle on siis ominaista se, että kaikki nämä nuoret ovat pelkän peruskoulutodistuksensa varassa vielä 21-vuotiaana. Pojat näyttävät niin ikään siirtyvän työelämään hieman suuremmassa määrin ja myös jonkin verran nopeammin kuin tytöt. Muilta osin tyttöjen ja poikien toiminta ja siinä tapahtuvat muutokset 20 ikävuoteen saakka eivät siis ole merkittäviä.

Tarkasteltavan nuorisojoukon peruskoulun jälkeiset yksilölliset polut

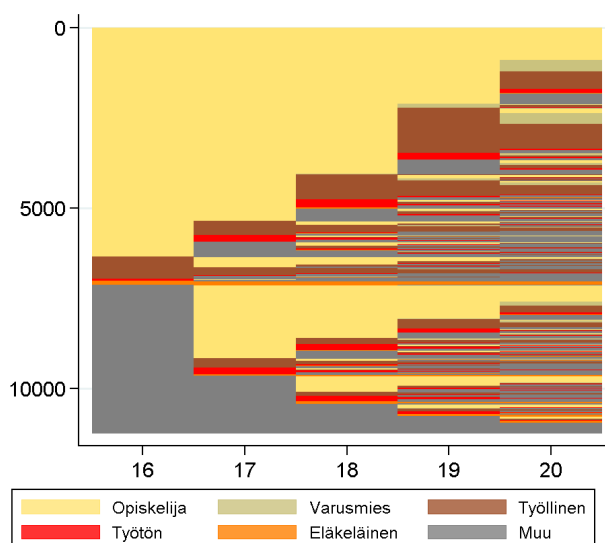
Yllä esitettyjen tietojen perusteella voi helposti syntyä sellainen kuva, että vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulun varassa olevien nuor-

ten joukko olisi varsin homogeeninen. Näin ei kuitenkaan ole. Heidän peruskoulun jälkeisissä siirtymäpoluissaan esiintyy huomattavan paljon vaihtelevuutta, vaikkakin monen nuoren siirtymäpolussa on myös selkeitä yhteisiä piirteitä.

Valtaosa nuorista menee jatko-opiskelijoiksi, joko suoraan peruskoulun jälkeen tai yhden välivuoden pidettyään, harvemmin kahden tai kolmen välivuoden jälkeen. Varsin monen osalta koulutus kuitenkin keskeytyy jo yhden tai kahden vuoden päästä, minkä jälkeen seuraa työtä tai työttömyysjaksoja tai jaksoja kokonaan työvoiman ulkopuolella. Varteenotettava osa nuorista jatkaa opiskelijoina kolme, neljä tai peräti viisi vuotta, mutta tästä huolimatta toisen asteen tutkinto jää suorittamatta. Tosin moni myös palaa koulutukseen vähintään yhdeksi vuodeksi. Lisätutkinto on silti suorittamatta vielä 21-vuotiaana. Toisaalta joukkoon mahtuu myös pieni määrä nuoria, joiden koulunkäynti loppuu kokonaan peruskoulun jälkeen.

Yleiskuva on myös tältä osin hyvin samankaltainen vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulutodistuksen varassa olevien tyttöjen ja poikien kohdalla. Näkyvin ero on siinä, että poikien kohdalla esiintyy enemmän varusmies- ja siviilipalvelujaksoja, tytöillä enemmän ei-aktiivisuuden jaksoja.

Kuvio 2. Pelkän peruskoulun käyneiden nuorten yksilölliset polut

Lkm = 11228, tyttöjen osuus: 42.9 %

Eri aktiviteettien kokonaisosuudet kaikkien vuosien ajalta: opiskelija 51 %, varusmies 3 %, työllinen 17 %, työtön 5 %, eläkeläinen 2 %, muu 21 %.

Tarkasteltavan nuorisojoukon peruskoulun jälkeiset tyypilliset polut

Seuraavaksi yksilölliset siirtymäpolut luokitellaan yhteensä kymmeneen ryhmään (klusteriin) siihen tarkoitettua menetelmää käyttäen. Koko nuorisojoukolle saadut tulokset viittaavat varsin selkeisiin mutta monelta osin hyvinkin erilaisiin peruskoulun jälkeisiin polkuihin vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulun varassa olevien nuorten keskuudessa.

Lisäksi kymmenen tyypillistä siirtymäpolkuryhmää on yritetty luokitella neljään laajempaan ryhmään perustuen siirtymäjonon dominoivaan toimintaan: ”koulutuspolut”, ”työpolut”, ”työttömyyspolut” ja ”syrjäytymispolut”. Kahden ensimmäisen voidaan katsoa edustavan nuorten tulevaisuutta ajatellen varsin hyviä polkuja kohti työelämää. Kahteen jälkimmäiseen liittyy puolestaan epävarmuustekijöitä, jotka tekevät niistä riskipolkuja.

Koulutuspolut

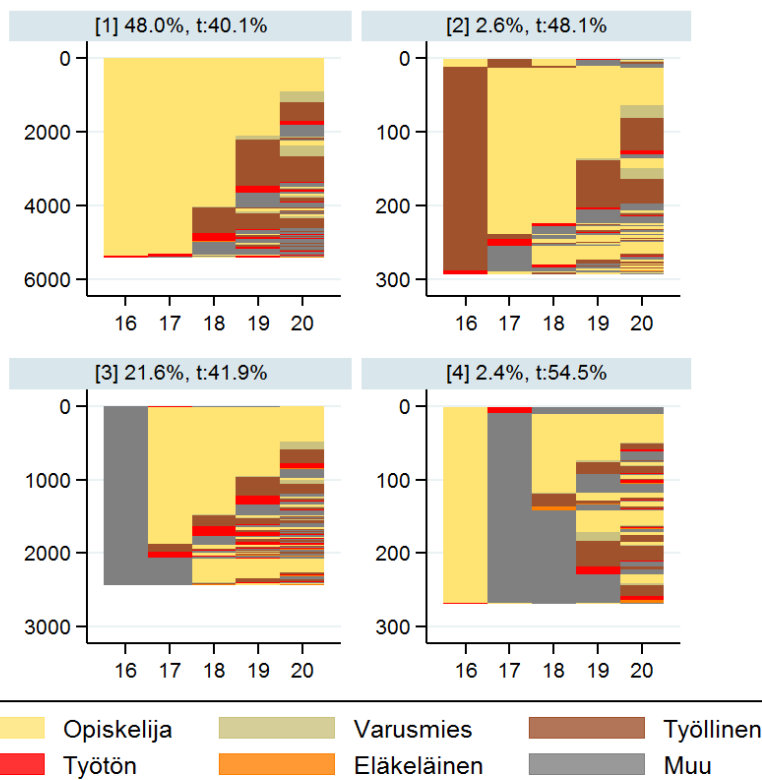
Vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten keskuudessa voidaan tunnistaa neljä tyypillistä koulutuspolkua, jotka yhdessä kattavat peräti 75 % tarkastelun kohteena olevasta nuorisojoukosta. Vaik-

ka näiden ryhmien välillä esiintyy merkittäviä eroja, yhteistä niille kuitenkin on, että niihin kuuluvat nuoret viettävät 16–20-vuotiaana varteenotettavan osan elämästään opiskelemissa suorittamatta silti mitään peruskoulun jälkeistä tutkintoa.

Ensimmäiselle koulutuspolkuryhmälle ovat ominaisia välittömät jatko-opinnot peruskoulun päättymisen jälkeen. Jatko-opinnot jatkuvat keskeytymättä pari-kolme vuotta, usein pidempäänkin, mutta peruskoulun jälkeinen tutkinto jää tästä huolimatta jostain syystä suorittamatta. Osittain tähän näyttää vaikuttavan joko työpaikan löytäminen tai varusmies- tai siviilipalvelun suorittaminen. Todettakoon, että lähes puolet peruskoulun varassa olevista nuorista kuuluu tähän ryhmään. Lisäksi ryhmän sukupuolijako vastaa varsin hyvin koko peruskoulun varassa olevan nuorisojoukon sukupuolijakoa (tyttöjen osuus ryhmässä on 40.1 % ja koko nuorisojoukossa 42.9 %).

Kaksi seuraavaa koulutuspolkua näyttävät yleisesti katsoen varsin samanlaisilta. Näkyvin ero on siinä, että peruskoulun päättymisen jälkeistä vuotta on ensimmäisessä ryhmässä vietetty enimmäkseen työn merkeissä ja toisessa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella (ei-aktiivi-

Kuvio 3a. Koulutuspolut

Lkm = 8373, tyttöjä 41.3 %. Nuoria yhteensä 11228, tyttöjä 42.9 %

senä). Välivuoden työssä viettäneiden nuorten osuus on hyvin pieni (alle 3 % tarkastelun kohteena olevista nuorista, joista tytöt muodostavat enemmistön). Koulusta tietoisesti tai tahottomattaan välivuoden (ei-aktiivisena) pitäneiden nuorten ryhmä on sitä vastoin suhteellisen suuri (21.6 % eli tarkasteltavasta nuorisjoukosta yli viidennes) ja sukupuolijaoltaan koko nuorisjoukkoa vastaava. Pienelle osalle välivuosi on muuttunut kahdeksi. Tyypillistä kuitenkin on, että näiden yhden tai kahden välivuoden jälkeen on palattu koulutukseen. Tosin (katkeamaton) opintojakso on joillakin jäänyt varsin lyhyeksi. Useimmilla se on kuitenkin jatkunut vähintään kolme vuotta mutta silti ilman jatkotutkinnon suorittamista. Opintoihin palaamisen jälkeen näiden nuorten siirtymäpolut muistuttavat itse asiassa hyvinkin paljon ensimmäisen koulutuspolkuryhmän nuorten tilannetta, joskin opinnot näyttävät välivuosinuurilla useimmin keskeytyvän muista syistä kuin työpaikan löytämisen tai varusmies- tai siviilipalvelun aloittamisen takia.

Neljäs ja viimeinen koulutuspolkuryhmä on pieni (tarkasteltavista nuorista 2.4 %) ja enimmäkseen tytöistä koostuva (54.5 % ryhmän nuorista on tyttöjä eli ryhmässä on 27 % enemmän tyttöjä kuin koko tarkasteltavassa nuorisjoukossa). Dominoiva piirre on suoraan peruskoulun jälkeen aloitetut jatko-opinnot, jotka keskeytyvät jo alkuvaiheessa ja muuttuvat oleskeluun sekä koulutukseen että työelämän ulkopuolella. Joidenkin osalta ei-aktiivisuuden vaihe jää lyhyeksi, toisilla se jatkuu vähintään kaksi vuotta. Varteenotettava osa näistä nuorista palaa koulutukseen, mutta useimpien opintojakso keskeytyy uudestaan ja oleskelu opintojen ja työelämän ulkopuolella jatkuu. Joillakin keskeytymi-

sen syy on työpaikan löytyminen tai varusmies- tai siviilipalvelun aloittaminen. Varsinkin 18 ikävuoden jälkeen tälle ryhmälle on siis ominaista usein tapahtuva siirtyminen tilasta toiseen eli jonkinlainen oman paikan elämässä etsiskely.

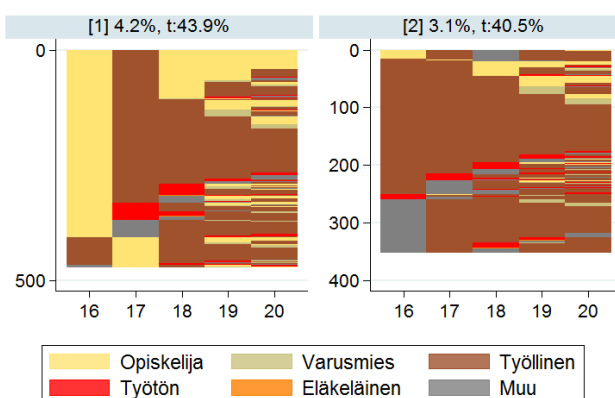
Työpolut

Työpolkuja eli selkeitä työssäkäynnin siirtymäpolkuryhmiä on kaksi. Molemmat ryhmät ovat pieniä: yhdessäkin ne kattavat vain noin seitsemän prosenttia peruskoulun varassa olevista nuorista. Tyttöjä ja poikia esiintyy niissä suhteellisen tasavertaisesti koko nuorisjoukkoon verrattuna. Selkein ero työpolkuryhmien välillä näyttää liittyvän heti peruskoulun päättymisen jälkeen tapahtuneeseen toimintaan. Ensimmäisen ryhmän nuoret yleensä aloittivat jatko-opiskelun mutta vaihtoivat nopeasti opiskelun työssäkäyntiin. Toisaalta he myös usein palasivat päätoimisiksi opiskelijoiksi lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi. Toisen ryhmän nuoret hakeutuivat tyypillisesti suoraan työelämään peruskoulun jälkeen. Kummankin ryhmän nuorten osalta on silmiinpistävää, että enemmistöllä työssäkäynti jatkuu vuodesta toiseen. Se, minkä laatusuhteista on kyse, jää kuitenkin tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Työttömyyspolut

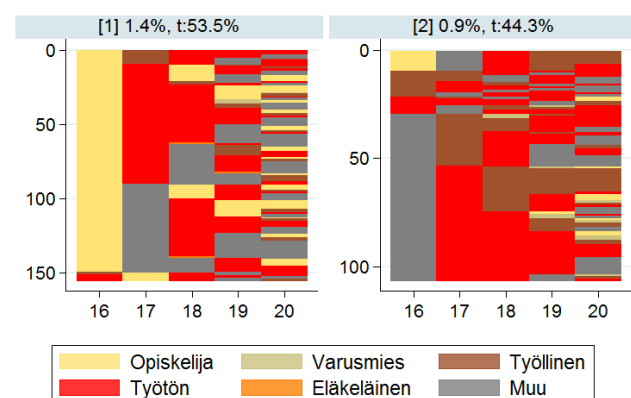
Kolmas polkuluokka edustaa niin sanottuja työttömyyspolkuja, joita on niin ikään kaksi. Myös yhteen laskettuina ne edustavat hyvin pientä osaa tarkastelujoukon nuorista, alle 2.5 %. Tämä ei ole kuitenkaan yllättävää ottaen huomioon tarkastelussa käytetyn aineiston työttömyystietojen lähteen: työhallinnon työnvälitysrekisterit, joihin ei helposti hyväksytä alle 20-vuotiaita. Lisäksi moni nuori jättäytyy rekis-

Kuvio 3b. Työpolut

Lkm = 820, tyttöjä 42.4 %. Nuoria yhteensä 11228, tyttöjä 42.9 %

Kuvio 3c. Työttömyyspolut

Lkm = 261, tyttöjä 49.8 %. Nuoria yhteensä 11228, tyttöjä 42.9 %

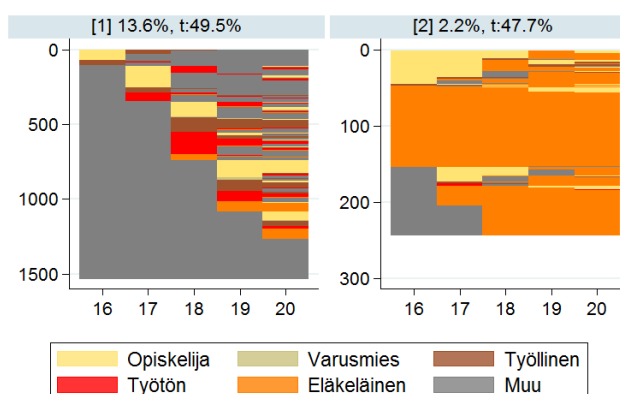
terien ulkopuolelle, koska ei täytä työmarkkinatuen ehtoja.⁵

Ensimmäiseen työttömyyspolkuryhmään kuuluville nuorille, joista suuri enemmistö on tyttöjä, on tyypillistä suoraan peruskoulun jälkeisiin jatko-opintoihin siirtyminen mutta opintojen keskeyttäminen jo ensimmäisen vuoden aikana. Tämän jälkeen seuraa työttömyydessä tai kokonaan työvoiman ulkopuolella vietettyjä vuosia. Päätoimiseen opiskeluun palaaminen kuitenkin yleistyy lähestyttäessä 20 vuoden ikää. Toisen työttömyyspolkuryhmän kohdalla tilanne on varsin erilainen. Ani harva jatkaa koulutuksessa 16 ikävuoden jälkeen. Useimmat pitävät peruskoulun jälkeen 'ei-aktiivisen' väli vuoden, jota seuraa enimmäkseen työttömyysjaksoja ja selvästi harvemmin työllisyysjaksoja. Koulutukseen palaaminen on tässä ryhmässä harvinaista. Todettakoon myös, että koko peruskoulun varassa olevaan nuorisojoukkoon verrattuna ryhmään kuuluu varsin tasapuolisesti sekä tyttöjä että poikia.

Syrjäytymispolut

Neljäs polkuluokka kattaa ne peruskoulun varassa olevat nuoret, jotka näyttävät siirtyneen varsin aikaisessa vaiheessa suhteellisen pysyvästi sekä koulutuksen että työelämän ulkopuolelle. Ensimmäisen ryhmän toimintaa dominoi ei-aktiivisuus, toisen eläkkeellä oleminen. Jälkimmäinen ryhmä on suhteellisen pieni: se kattaa vain noin 2 % peruskoulun varassa olevista nuorista. Ensimmäinen ryhmä on sitä vastoin huolestuttavan suuri, lähes 14 % tarkastelujoukon nuorista. Kummallekin ryhmälle on ominaista se, että koko nuorisojoukkoon verrattuna tyttöjä on selvästi enemmän kuin poikia.

Kuvio 3d. Syrjäytymispolut

Lkm = 1774, tyttöjä 49.3 %. Nuoria yhteensä 11228, tyttöjä 42.9 %

Yhteenveto tärkeimmistä havainnoista

Kaiken kaikkiaan jatko-opintojen käyminen on siis hyvin yleistä myös niiden nuorten keskuudessa, joilla ei ole mitään lisätutkintoa vielä 21-vuotiaana eli viisi vuotta peruskoulun päättymisen jälkeen. Valtaosa jatkaa koulutuksessa joko suoraan peruskoulun jälkeen tai väli vuoden – tai kahden – jälkeen. Väli vuotta vietetään työn merkeissä, mutta todennäköisemmin kuitenkin työvoiman ulkopuolella. Joidenkin nuorten kohdalla ei-aktiivinen väli vuosi on vapaaehtoinen valinta, toisilla ei-toivottu tilanne, kun jatko-opiskelupaikkaa tai tilapäistä työpaikkaa ei ole heti löytynyt. Toisaalta väli vuosi nuorten koulutuspolut muodostuvat monesti varsin sirpaloituneiksi ja näyttävät usein keskeytyvän muista syistä kuin työpaikan löytämisen tai varusmies- tai siviilipalvelun aloittamisen takia.

Joukossa on myös nuoria, jotka tosin jatkavat opintojaan suoraan peruskoulun jälkeen mutta keskeyttävät jo ensimmäisen vuoden jälkeen. Syitä on varmasti monenlaisia mutta työpaikan löytäminen näyttää olevan monella nuorella tärkein selitys koulun varhaiselle keskeyttämiselle. Toiset joutuvat työttömiksi tai vetäytyvät kokonaan työvoiman ulkopuolelle. Huomion arvoinen seikka on kuitenkin se, että moni näistä nuorista palaa päätoimiseksi opiskelijoiksi ennen tai viimeistään 20 vuoden iässä.

Kolmas selkeästi erottuva joukko ei näytä haakeutuvan lainkaan jatko-opiskeluun peruskoulun päättymisen jälkeen. Osa menee töihin, osa viettää aikaa työttömyydessä tai kokonaan työvoiman ulkopuolella. Hyvin harva heistä keskeyttää tämän oleskelun palaamalla koulutukseen.⁶

Yleiskuva muodostuu pitkälti samanlaiseksi työtölle ja pojille.⁷ Yllä todettiin monen tyypillisen siirtymäpolun osalta, että ryhmään kuuluu varsin tasavertaisesti tyttöjä ja poikia (eli tyttöjen osuus ryhmässä on lähellä tyttöjen osuutta kaikista peruskoulun varassa olevista nuorista). Toisaalta on myös ryhmiä, joissa joko tytöt tai pojat ovat yliedustettuina (tai, kääntäen, aliedustettuina). Poikien yliedustus (ja vastaavasti tyttöjen aliedustus) on kauttaaltaan lievää ja keskittyy pääosin kaikista suurimpiin ryhmiin kuten koulutuspolkujen kahteen isoon ryhmään. Tyttöjen yliedustus (ja vastaavasti poikien aliedustus) koskee sitä vastoin siirtymäpolkuja, joihin selvästi liittyy ongelmallisia piir-

teitä. Tosin nämä riskiryhmät ovat suhteellisen pieniä, kuten eläkeläisten ja peruskoulun jälkeiset jatko-opintonsa heti ensimmäisenä vuonna keskeyttäneiden ryhmät, mutta mukaan mahtuu myös isompia ryhmiä, kuten koulutuksen ja työvoiman ulkopuolella enimmäkseen olevien ryhmä. Toisin sanoen, peruskoulun varassa olevia tyttöjä on vähemmän, mutta heidän siirtymäpolkuihinsa näyttää liittyvän huomattavasti enemmän syrjäytymisriskiä kasvattavia piirteitä kuin peruskoulun varassa olevien poikien siirtymäpolkuihin.

Lopputoteamuksia

Vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulun varassa olevien nuorten keskuudessa esiintyy varsin selkeitä mutta monelta osin hyvinkin erilaisia peruskoulun jälkeisiä polkuja. Eri polkujen yleisyys tarkastelun kohteena olevan nuorisjoukon keskuudessa vaihtelee kuitenkin merkittävästi. Tunnistetuista tyypillisistä poluista suurin kattaa nuorista lähes puolet ja pienin alle prosentin heistä. Niinpä esimerkiksi niin sanotut koulutuspolut kattavat nuorista peräti 75 %. Vaikka näiden koulutuspolkujen välillä esiintyy selkeitä eroja, yhteistä niille siis on, että niihin kuuluvat nuoret viettävät 16–20-vuotiaana varteenotettavan osan elämästään opiskelemassa, mutta peruskoulun jälkeinen tutkinto jää silti jostain syystä suorittamatta.

Muut tyypilliset polut – työ-, työttömyys- ja syrjäytymispolut – kattavat loput eli noin neljäsosan tarkastelun kohteena olevista nuorista. Toisin sanoen, pelkän peruskoulun varassa olevista nuorista joka neljäs seuraa polkuja, joita ei voida luokitella koulutuspoluiksi. Näitä nuoria on varteenotettava määrä, yhteensä yli 2 800. Lisäksi näistä nuorista suuri enemmistö on siirtynyt varsin aikaisessa vaiheessa suhteellisen pysyvästi sekä koulutuksen että työelämän ulkopuolelle. Ja vaikka tyttöjen ja poikien välillä esiintyy muilta osin hyvin pieniä eroja, valtaosa näistä syrjäytymisvaarassa olevista nuorista on tyttöjä.

Viitteet

- ¹ Vastaavia siirtymäkuvauksia pelkän peruskoulun varassa oleville nuorille perustuen opiskelijatiedon suhteen *ei-korjattuun* aineistoon on esitetty artikkelissa Asplund & Vanhala (2013a). Käsillä olevan kirjoituksen välittämä yleiskuva muodostuu pääpiirteittäin samanlaiseksi, mutta aineiston korjauksen myötä tarkentuvat sekä yleiset että yksilölliset siirtymäkuvaukset monelta osin keskeisellä tavalla.
- ² Erinomaisia kuvauksia tarjoaa muun muassa Brzinsky-Fay (2007, 2008).
- ³ Vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulun varassa olevien nuorten joukossa on selvästi enemmän poikia kuin tyttöjä. Poikia on yhteensä 6 414 (57 %) ja tyttöjä 4 814 (43 %).
- ⁴ Tyttöjen poikia selvästi suurempaa todennäköisyyttä siirtyä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle voi tuskin selittää ensisijaisesti sillä, että peruskoulun varassa olevista tytöistä moni jäisi kotiin hoitamaan omaa lastaan. Kuten Myrskylän (2011, kuvio 23, s. 60) raportista käy ilmi, hyvin harvoilla 16- tai 17-vuotiailla tytöillä on lapsia.
- ⁵ Ks. Asplund & Vanhala (2013b).
- ⁶ Kirjoituksen laajempi versio sekä muita lisätietoja on saatavilla Nuorisotyöttömyys Pohjoismaissa -hankkeen kotisivuilta osoitteesta http://www.etla.fi/to/youth_unemployment/brief2/
- ⁷ Saatavilla hankkeen kotisivuilta.

Lähteet

- Asplund, R. & Vanhala, P. (2013a). Heikosti koulutettujen nuorten polut työelämään, Työpoliittinen Aikakauskirja 1/2013. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Asplund, R. & Vanhala, P. (2013b). Nuorten työllisyydestä ja työttömyydestä hyvin vaihteleva kuva. ETLA Muistio No 19 (18.12.2013).
- Brzinsky-Fay, C. (2007). Lost in Transition? Labour Market Entry Sequences of School Leavers in Europe. *European Sociological Review*, Vol. 23, No. 4, pp. 409–422.
- Brzinsky-Fay, C. (2008). Get the Balance Right: Risk and Flexibility in School-to-Work Transition Sequences. Teoksessa Ester, P., Muffels, R., Schippers, J. & Wilthagen, T.: *Innovating European Labour Markets: Dynamics and Perspectives*, pp 275–296: Cheltenham, U.K. and Northampton, Mass.: Elgar.
- Myrskylä, P. (2011). Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 12/2011, Helsinki.